

Klimaatverandering & Nederlandse multinationals

Rapport I&O Research

Opinieonderzoek in opdracht van Milieudefensie
December 2022

Colofon

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2022/concept

Datum

december 2022

Opdrachtgever

Milieudefensie

Auteurs

Asher van der Schelde
Maartje van de Koppel

Copyright

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1	Belangrijkste uitkomsten	4
2	Klimaatverandering en Nederlandse multinationals	7
2.1	Nederlander houdt bedrijfsleven sterker verantwoordelijk	7
2.2	Imago grote bedrijven verslechtert, al is de meerderheid nog positief	8
2.3	Nederlanders vinden onverminderd dat ook bedrijven zich aan het klimaatakkoord moeten houden	9
3	Shell en de Klimaatzaak	10
3.1	Twee derde vindt Shell niet duurzaam	10
3.2	Meerderheid: Shell moet verduurzamen	11
3.3	Ruime meerderheid bekend met de rechtszaak tegen Shell	13
3.4	Toenemende steun voor dwingende maatregelen rondom klimaatakkoord	14
3.5	Nederlanders verdeeld over onmiddellijke stop op boren	16
3.6	Boren op de Wadden wordt niet gewaardeerd	17
3.7	Helpt Nederlanders: Shell zou winst moeten investeren in verduurzaming	18
4	Onderzoeksverantwoording	19

1 Belangrijkste uitkomsten

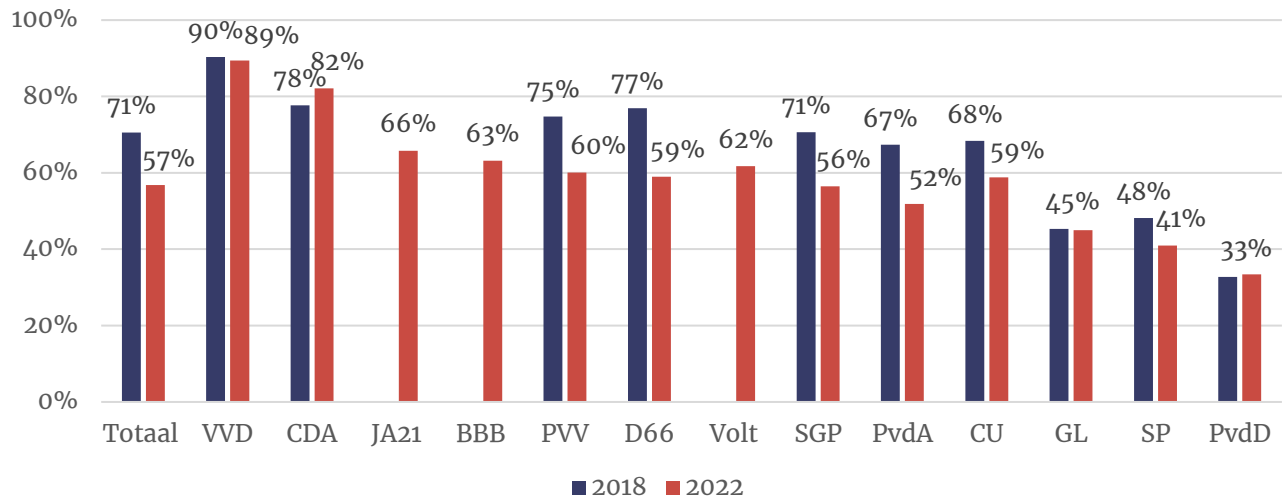
Voortbordurend op eerdere onderzoeken in 2018, 2020 en 2021 voerde I&O Research een onderzoek uit in opdracht van Milieudefensie om inzicht te krijgen in de publieke opinie ten opzichte van grote bedrijven en diens verantwoordelijkheid rondom klimaatverandering.

Imago van grote bedrijven nog steeds positief, maar verslechtert

De meeste Nederlanders staan positief tegenover grote, internationale bedrijven die in Nederland gevestigd zijn. Maar hun imago verslechtert: waar in 2018 nog 71 procent een positieve houding had, is dat nu 57 procent. Kiezers van vrijwel alle partijen lopen minder warm voor grote bedrijven, maar vooral bij D66, PVV en SGP is de afname groot.

Figuur 1.1 Hoe staat u in het algemeen tegenover grote, internationale bedrijven die in Nederland gevestigd zijn? Laten zien: % per kiezersgroep dat heel of tamelijk positief tegenover grote bedrijven staat. Data 2022 is op basis van huidige partijvoorkeur, 2018 op basis van stemgedrag bij de TK-verkiezingen van 2017.

Naar politieke voorkeur. Basis: allen, n = 3.915 (in 2018) en n = 2.205 (in 2022)

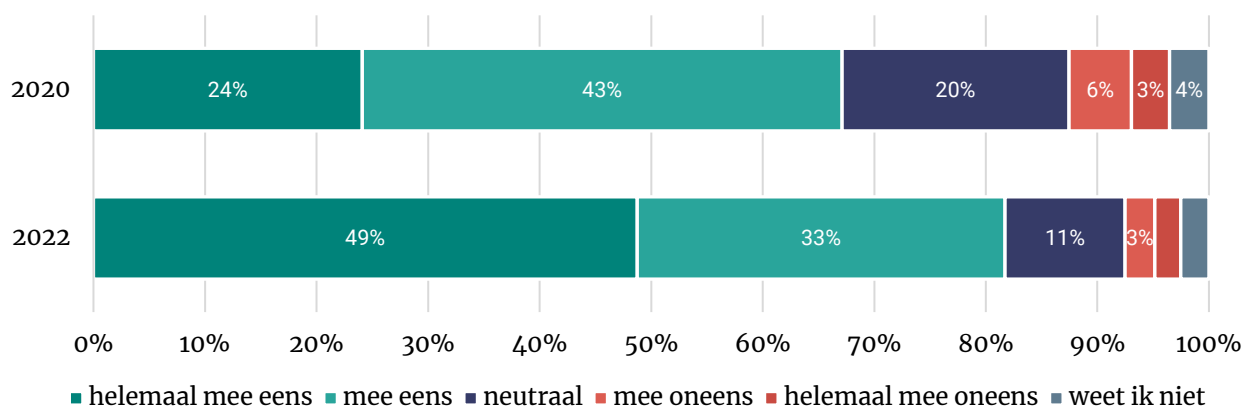
Nederlander kijkt eerder naar bedrijfsleven in aanpak klimaatverandering

Al in 2018 wilden veruit de meeste Nederlanders dat niet alleen landen, maar ook bedrijven zich moeten houden aan het klimaatakkoord van Parijs. Dit aandeel is nog steeds onverminderd hoog (91%).

Bovendien vindt men nu veel vaker dan twee jaar geleden dat de Nederlandse overheid grote bedrijven moet dwingen om zich aan het akkoord van Parijs te houden. In 2020 onderschreven twee op de drie Nederlanders (67%) deze stelling. Inmiddels is dit toegenomen tot 82 procent.

Figuur 3.5 Wat vindt u, zou de Nederlandse overheid andere grote vervuilende Nederlandse bedrijven ook moeten dwingen om zich aan het klimaatakkoord van Parijs te houden?

Basis: allen, n = 1.140 (in 2020) en n = 2.200 (in 2022).

Ook kijken meer Nederlanders nu in eerste instantie naar het bedrijfsleven als de partij die het meest moet doen om klimaatverandering tegen te gaan (42%, was 33% in 2018). Ook de overheid wordt nog veel verantwoordelijk gehouden: bijna de helft van de Nederlanders (48%) vindt dat de overheid het voortouw moet nemen. Van burgers wordt de kleinste bijdrage verwacht.

Nederlanders vinden dat Shell moet verduurzamen...

Twee derde van de Nederlanders vindt Shell geen duurzaam bedrijf. Dit was in 2018 ook het geval. De meesten (56%) zijn van mening dat Shell moet stoppen met activiteiten die de klimaatcrisis aanjagen en moet verduurzamen. Een meerderheid van de Nederlanders (53%) ziet hierin ook een goede bestemming voor de 18 miljard euro winst die Shell het afgelopen jaar maakte.

...maar zijn verdeeld over een boorstop voor nieuwe plekken

Shell wil de komende 30 jaar op 750 nieuwe plekken in de wereld boren naar olie en gas. Ongeveer een derde van de Nederlanders zou hier onmiddellijk een einde aan willen maken. In vergelijkbare aandelen staat de Nederlander echter negatief (30%) of neutraal (28%) tegenover een directe stop op het boren naar olie en gas op nieuwe plekken.

Het Waddengebied is duidelijk geen populaire nieuwe boorplek: slechts 16 procent van de Nederlanders is het eens met de plannen van Shell om in de Wadden naar gas te boren.

Bekendheid met rechtszaak tegen Shell gelijk gebleven

Net als in 2021 zegt driekwart van de Nederlanders op de hoogte te zijn van de rechtszaak die Milieudefensie tegen Shell aanspande. Ongeveer acht procent van de bevolking is ook actief op de hoogte van het feit dat Milieudefensie aanspanner was.

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 9 tot maandag 12 december. In totaal werkten 2.142 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek

Het grootste deel van de steekproef (n=2.057) is afkomstig het I&O Research Panel, 148 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken

2 Klimaatverandering en Nederlandse multinationals

In dit hoofdstuk bespreken we hoe Nederlanders aankijken tegen het Nederlandse bedrijfsleven en de verantwoordelijkheid die bedrijven dienen te nemen als het gaat om klimaatverandering.

2.1 Nederlander houdt bedrijfsleven sterker verantwoordelijk

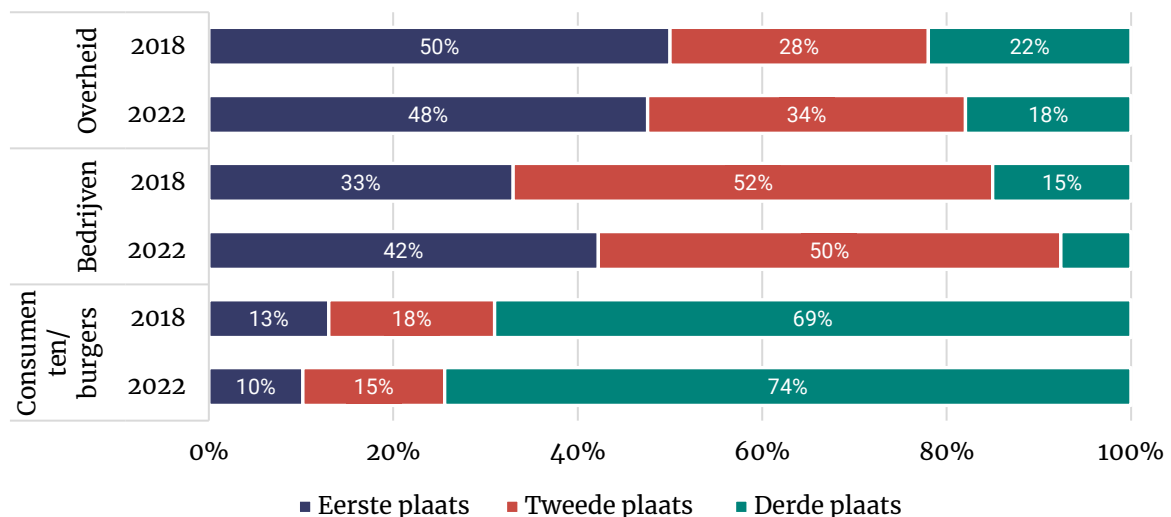
We vroegen deelnemers wie of welke groep in Nederland wat hen betreft het meeste zou moeten doen om klimaatverandering tegen te gaan. Deelnemers konden een rangschikking aanbrengen in de volgende partijen: overheid, bedrijven en consumenten/burgers.

De helft van de Nederlanders (48%) kijkt in eerste instantie naar de overheid als partij die het meest moet doen om klimaatverandering tegen te gaan. Ook in 2018 kwam bij de helft van de Nederlanders de overheid op de eerste plek. Wel is het aandeel dat vindt dat bedrijven het meest moeten doen tegen klimaatverandering toegenomen. In 2018 zette 33 procent bedrijven op de eerste plek. In 2022 is dat 42 procent.

Nederlanders verwachten de kleinste bijdrage tegen klimaatverandering vanuit de burger of consument. Bijna driekwart (74%) zet burgers op de derde plek.

Figuur 2.1 Wie of welke groep zou in Nederland wat u betreft het meeste moeten doen om klimaatverandering tegen te gaan? Kunt u aangeven welke partij het meest moet doen, welke daarna en welke daarna?

Basis: allen, n = 3.915 (in 2018) en n = 2.011 (in 2022).

2.2 Imago grote bedrijven verslechtert, al is de meerderheid nog positief

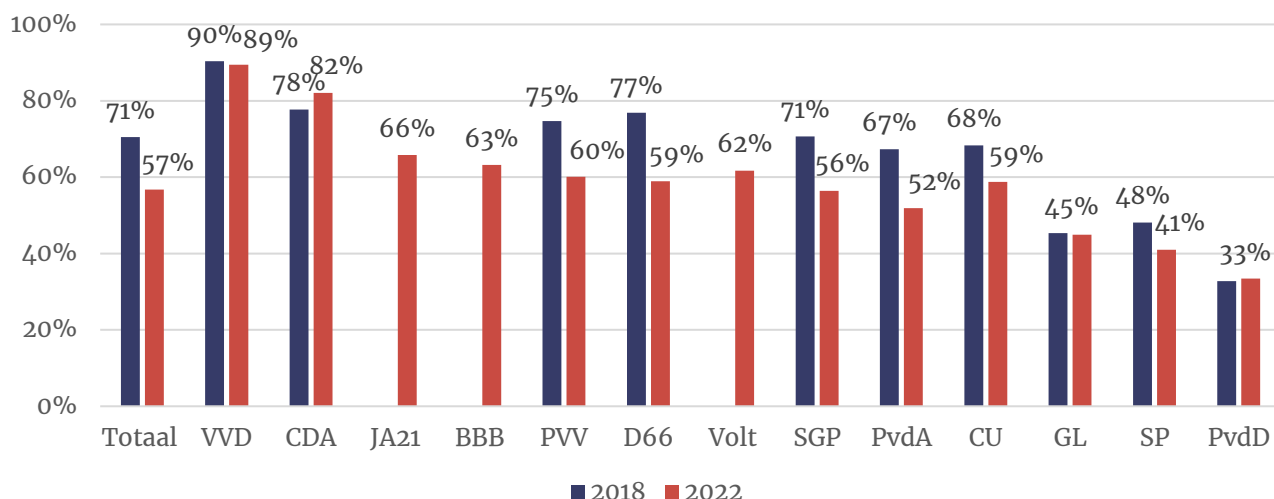
De meerderheid (57%) van de Nederlanders zegt in het algemeen positief te staan tegenover grote, internationale bedrijven die in Nederland gevestigd zijn. Vergeleken met 2018 zijn Nederlanders nu negatiever: toen keek zeven op de tien (71%) positief naar grote bedrijven. Het aandeel dat tamelijk of zeer negatief tegenover deze bedrijven staat is toegenomen van 18 naar 32 procent.

Kiezers van rechtse partijen (VVD, CDA, JA21, BBB, PVV) staan positiever tegenover grote, internationale bedrijven dan linkse kiezersgroepen (GL, SP, PvdD). VVD-kiezers (90%) geven het vaakst aan tamelijk of zeer positief tegenover grote bedrijven te staan. Kiezers van de PvdD hebben het vaakst een negatieve houding (53%).

De meeste kiezersgroepen zijn minder positief gaan denken over grote bedrijven in vergelijking met 2018. Vooral bij D66 (van 77 naar 59%), PVV (van 75 naar 60%) en SGP (van 71 naar 56%) is het verschil groot.

Figuur 2.2 Hoe staat u in het algemeen tegenover grote, internationale bedrijven die in Nederland gevestigd zijn? Laten zien: % per kiezersgroep dat heel of tamelijk positief tegenover grote bedrijven staat. Data 2022 is op basis van huidige partijvoorkeur, 2018 op basis van stemgedrag bij de TK-verkiezingen van 2017.

Naar politieke voorkeur. Basis: allen, n = 3.915 (in 2018) en n = 2.205 (in 2022)

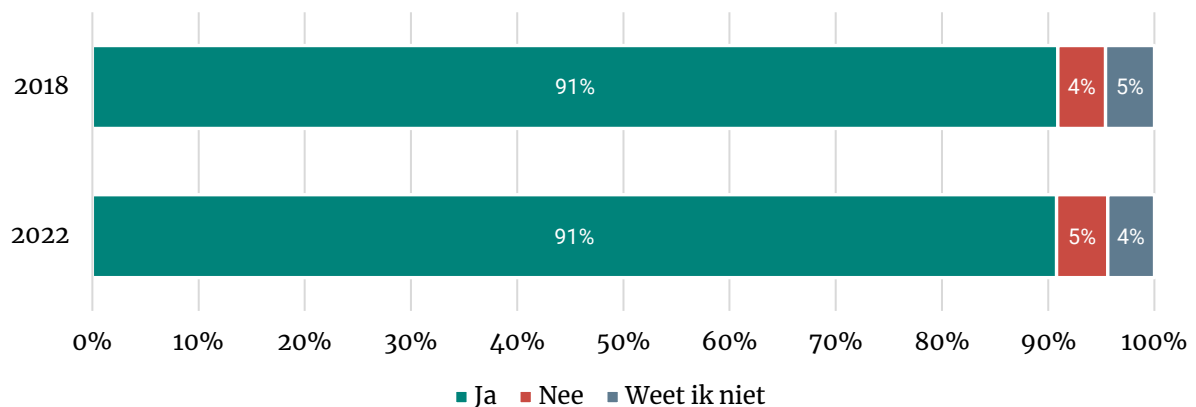

2.3 Nederlanders vinden onverminderd dat ook bedrijven zich aan het klimaatakkoord moeten houden

Eind 2015 sloten 195 landen in Parijs een klimaatakkoord om klimaatverandering tegen te gaan. Het klimaatakkoord is dus een afspraak tussen landen. Negen op de tien Nederlanders (91%) vindt dat ook grote bedrijven zich aan de afspraken in het klimaatakkoord moeten houden. Dit is onveranderd ten opzichte van 2018. Slechts 5 procent ziet hier geen verantwoordelijkheid voor bedrijven. Een even groot aandeel geeft aan het niet te weten.

Figuur 2.3 Wat vindt u, moeten grote (internationale) bedrijven zich ook aan deze afspraken houden?

Basis: allen, n = 3.915 (in 2018) en n = 2.205 (in 2022)

3 Shell en de Klimaatzaak

In 2021 spande Milieudefensie een rechtszaak aan tegen Shell. Milieudefensie stelde dat Shell gevaarlijke klimaatverandering veroorzaakt en het onmogelijk is om de doelen van het klimaatakkoord van Parijs te halen als het bedrijf zijn manier van werken niet verandert. Shell werd veroordeeld: de uitstoot van het bedrijf moet in 2030 met bijna de helft omlaag.

In dit hoofdstuk bespreken we hoe bekend Nederlanders zijn met de rechtszaak, hoe zij aankijken tegen Shell als bedrijf en of dit de afgelopen twee jaar is veranderd.

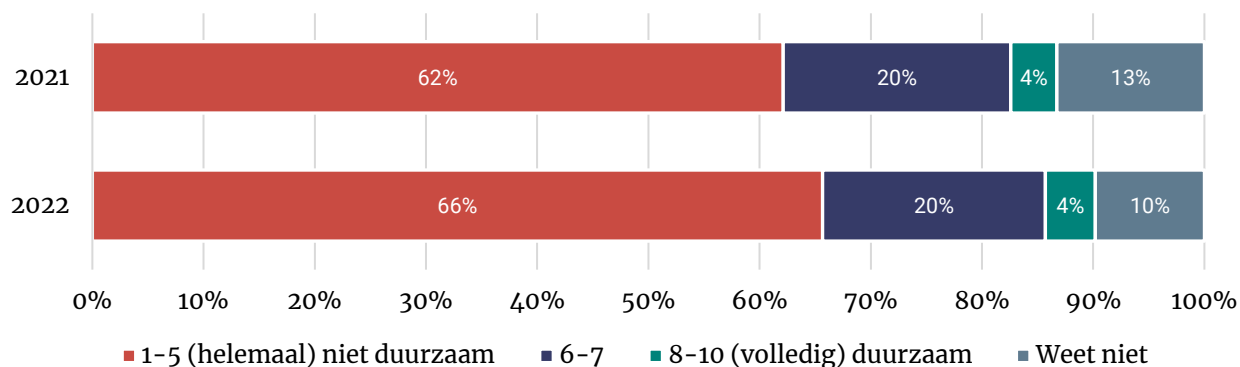
3.1 Twee derde vindt Shell niet duurzaam

De meeste Nederlanders vinden Shell geen duurzaam bedrijf. Twee derde (66%) geeft Shell een onvoldoende (score 1 tot 5) op het gebied van duurzaamheid. 20 procent neemt een middenpositie in (6 tot 7). Een kleine minderheid van vier procent bestempelt Shell als (erg) duurzaam (8 tot 10).

In 2021 stelden we dezelfde vraag. De uitkomst was vergelijkbaar: ook toen schatte een ruime meerderheid Shell niet duurzaam in (62%).

Figuur 3.1 Hoe schat u de duurzaamheid van Shell in?

Basis: allen, n = 1.148 (in 2021) en n = 2.205 (in 2022).

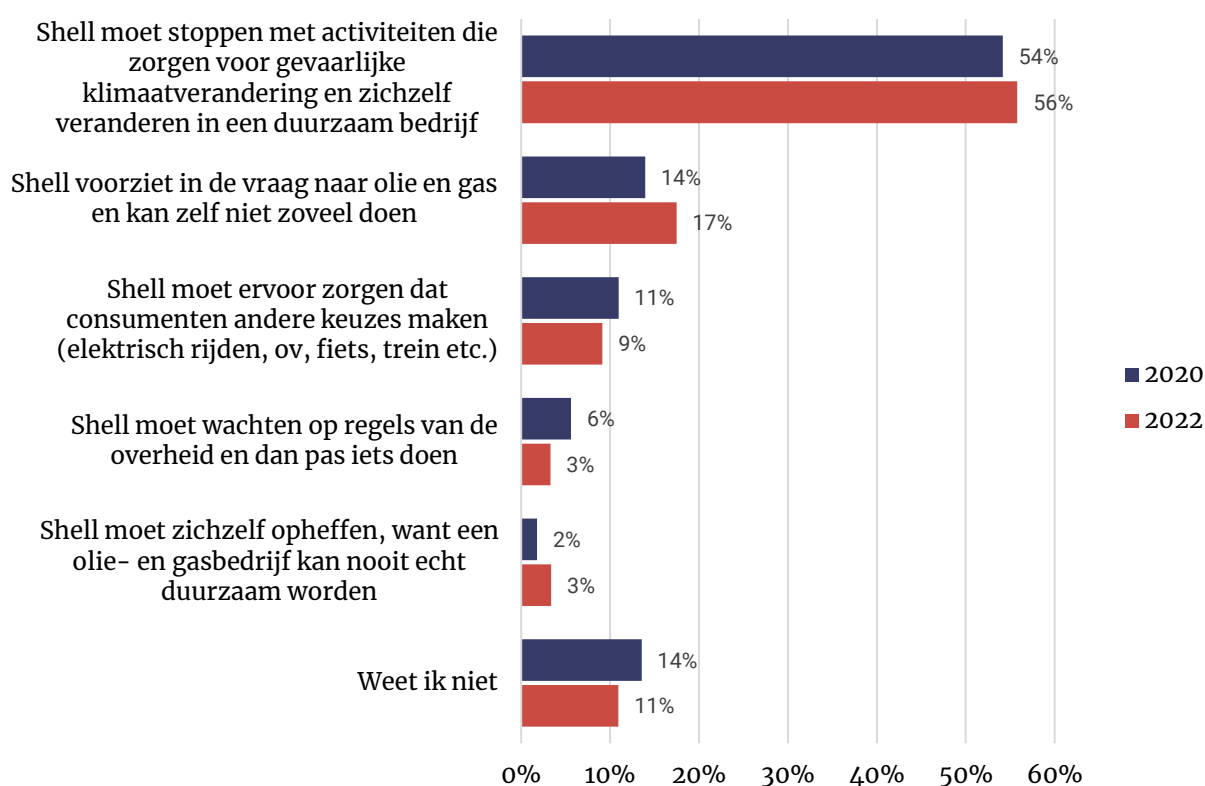
3.2 Meerderheid: Shell moet verduurzamen

Deelnemers kregen een aantal stellingen over Shell voorgelegd. Voor ruim de helft (56%) komt de stelling dat *Shell moet stoppen met activiteiten die zorgen voor gevaarlijke klimaatverandering en zichzelf veranderen in een duurzaam bedrijf* het meest overeen met hun eigen mening. Dit aandeel is vrijwel onveranderd ten opzichte van 2020. Toen vond 54 procent dat Shell zichzelf moet verduurzamen.

Circa een op de zes kan zich het meest vinden in de stelling dat *Shell voorziet in de vraag naar olie en gas en zelf niet zoveel kan doen*. In 2020 was dit 14 procent. Bijna niemand (3%) vindt dat Shell zichzelf moet opheffen.

Figuur 3.2 We leggen u een aantal stellingen voor. Kies de uitspraak die het meest overeenkomt met uw mening

Basis: allen, n = 1.140 (in 2020) en n = 2.200 (in 2022)

Dat *Shell moet stoppen met activiteiten die zorgen voor gevaarlijke klimaatverandering en zichzelf moet veranderen in een duurzaam bedrijf*, is onder vrijwel alle kiezersgroepen de meest gekozen stelling. PVV-kiezers vormen de uitzondering. Van hen geeft 32 procent aan dat Shell moet veranderen in een duurzaam bedrijf, 38 procent onderschrijft dat *Shell voorziet in de vraag naar olie en gas en zelf niet zoveel kan doen*.

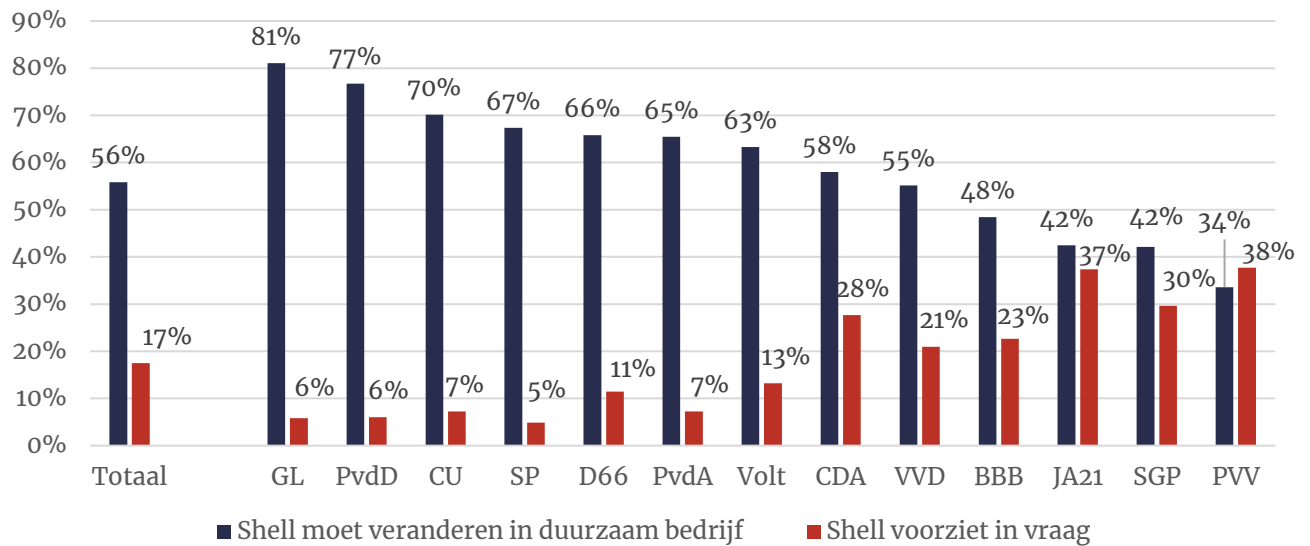
Vooraf kiezers van GroenLinks (81%) en PvdD (77%) vinden het belangrijk dat Shell gaat verduurzamen. Naast PVV-kiezers vinden ook kiezers van Ja21 (37%) en SGP (30%) relatief vaak dat Shell juist voorziet in de vraag en zelf niet veel kan doen.

Het zijn voornamelijk de kiezers van Volt (17%), VVD (17%) en PvdA (14%) die zich richten op de consument: zij vinden het vaakst dat Shell ervoor moet zorgen dat consumenten andere keuzes maken, zoals gebruik maken van een elektrische auto of het openbaar vervoer.

Figuur 3.3 We leggen u een aantal stellingen voor. Kies de uitspraak die het meest overeenkomt met uw mening ? Laten zien: % per kiezersgroep dat kiest voor de twee meest gekozen uitspraken:

1) Shell moet stoppen met activiteiten die zorgen voor gevaarlijke klimaatverandering en zichzelf veranderen in een duurzaam bedrijf; 2) Shell voorziet in de vraag naar olie en gas en kan zelf niet zoveel doen.

Naar politieke voorkeur. Basis: allen, n = 2.200

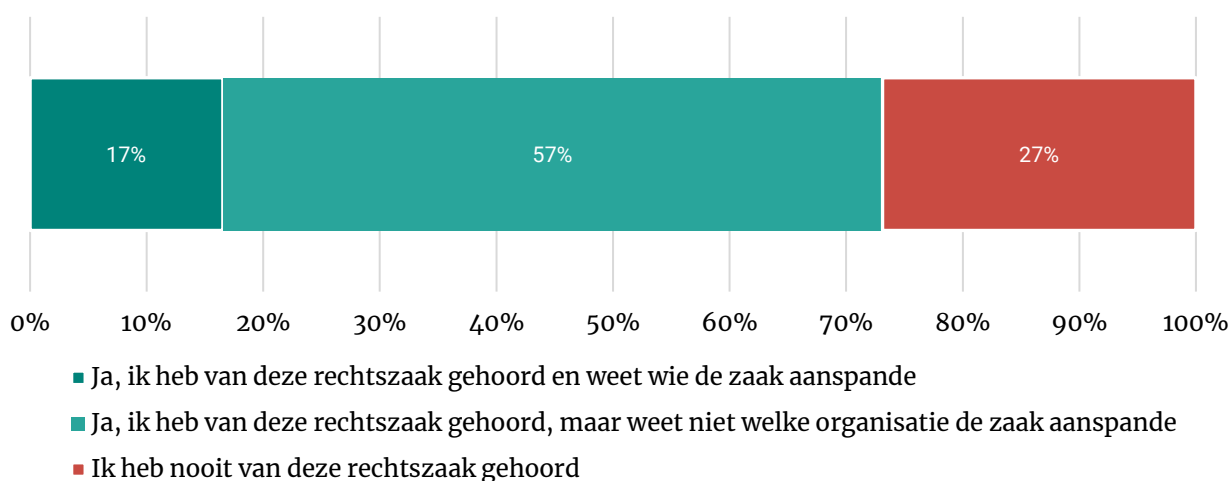
3.3 Ruime meerderheid bekend met de rechtszaak tegen Shell

Bijna driekwart van de Nederlanders (73%) is bekend met de rechtszaak die Milieudefensie in 2021 tegen Shell aanspande. Dit is vrijwel onverminderd ten opzichte van juli 2021. Toen zei 75 procent bekend te zijn met de zaak.

Een op de zes (17%) zegt niet alleen bekend te zijn met de rechtszaak, maar ook te weten welke organisatie de zaak aanspande. Van deze groep noemt 46 procent vervolgens Milieudefensie in hun open antwoord. Zo'n acht procent van de Nederlandse bevolking is daarmee actief hiervan op de hoogte. Dit is vrijwel onveranderd ten opzichte van 2021, toen 9 procent actief op de hoogte was. Deelnemers die een andere milieuorganisatie noemen denken vooral dat Urgenda de aanspanner was (27%). Ook Greenpeace wordt een aantal keer genoemd.

Figuur 3.4 Heeft u van deze rechtszaak gehoord en weet u welke organisatie de zaak aanspande?

Basis: allen, n = 2.200

Deelnemers die de rechtszaak niet kenden, en deelnemers die de aanspanner dachten te kennen maar niet Milieudefensie noemden, kregen vervolgens een lijst van organisaties voorgelegd. We vroegen hen welke van de organisaties volgens hen de zaak aanspande. Vier op tien (42%) identificeren hier alsnog Milieudefensie als de aanspanner. Dat betekent dat 35 procent van de bevolking passief op de hoogte is van deze actie van Milieudefensie. Ook Greenpeace wordt relatief vaak gekozen (35%). Urgenda stond niet in de aangeboden lijst van organisaties, maar wordt een aantal keer alsnog als open antwoord gegeven.

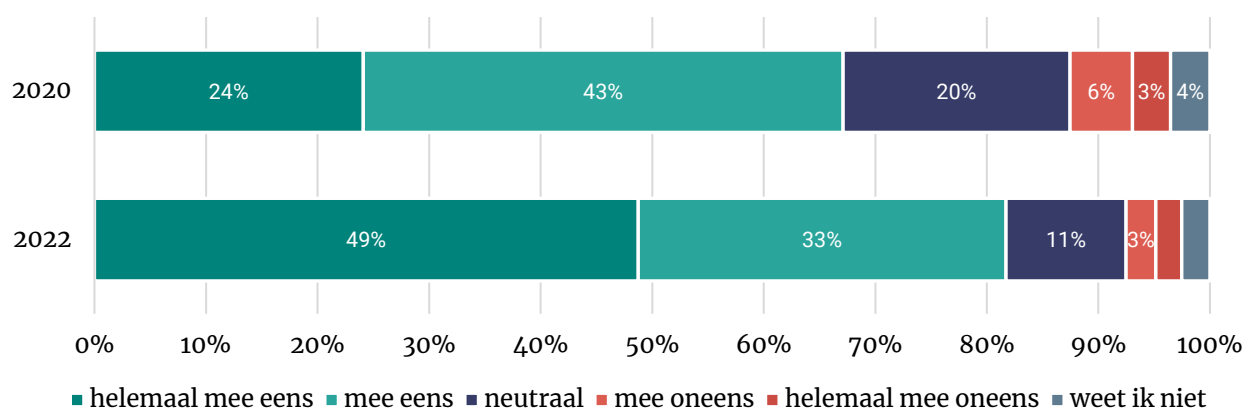
3.4 Toenemende steun voor dwingende maatregelen rondom klimaatakkoord

Men vindt nu veel vaker dan twee jaar geleden dat de Nederlandse overheid grote Nederlandse bedrijven moet dwingen om zich aan het akkoord van Parijs te houden. In 2020 onderschreven twee op de drie Nederlanders (67%) deze stelling. Inmiddels is dit toegenomen tot 82 procent.

Vijf procent van de Nederlanders is het oneens met de stelling. Twee jaar geleden betrof dit 9 procent.

Figuur 3.5 Wat vindt u, zou de Nederlandse overheid andere grote vervuilende Nederlandse bedrijven ook moeten dwingen om zich aan het klimaatakkoord van Parijs te houden?

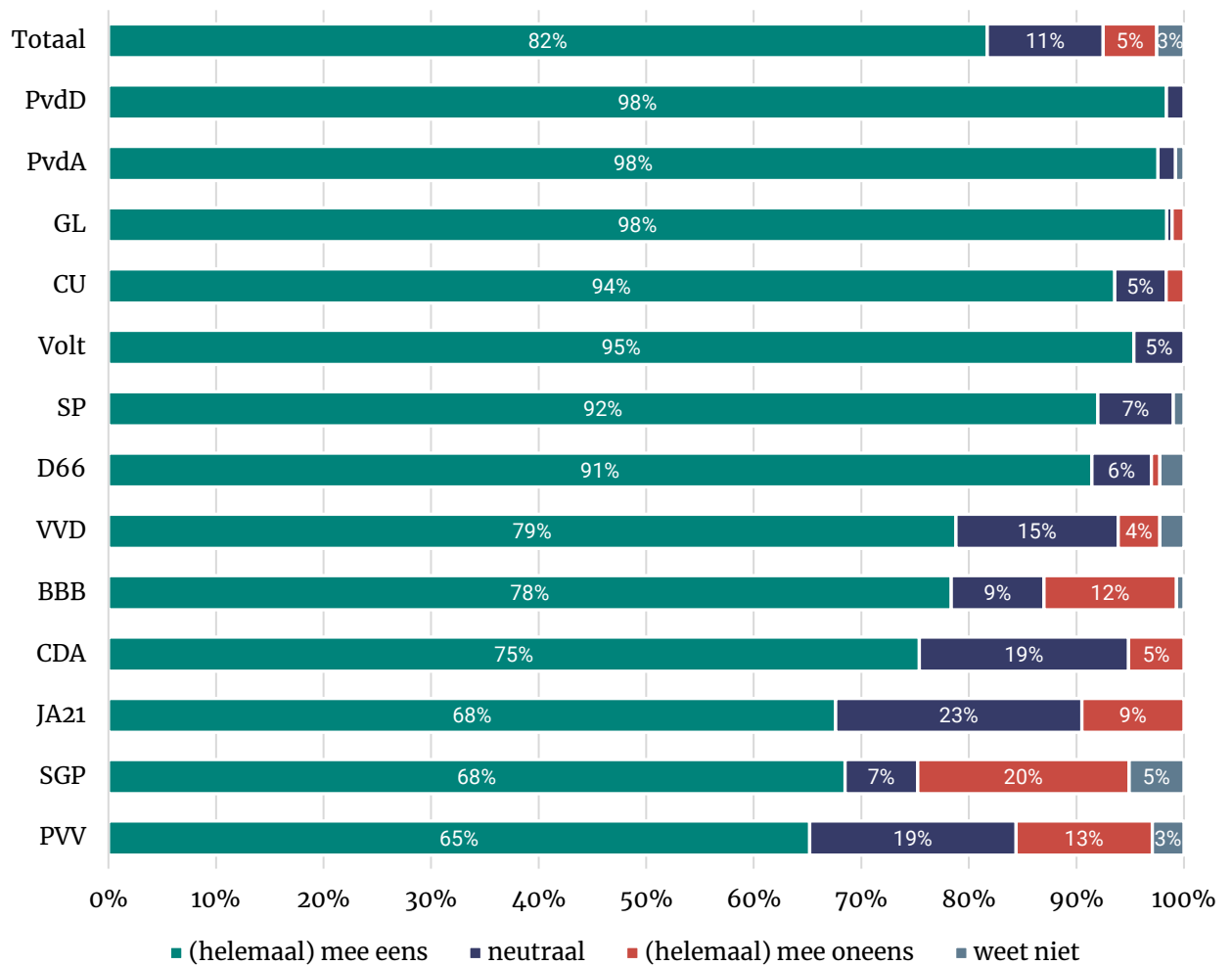
Basis: allen, n = 1.140 (in 2020) en n = 2.200 (in 2022).

De ruime meerderheid van elke kiezersgroep vindt dat de overheid grote bedrijven zou moeten dwingen om zich aan het akkoord te houden. Kiezers van links-progressieve partijen zijn het hiermee vaker eens (PvdD, PvdA, GL, Volt, SP) dan kiezers van rechtse partijen (VVD, BBB, CDA, JA21, SGP, PVV). Onder kiezers van de ChristenUnie is ook veel steun voor dwingend ingrijpen van de overheid op dit gebied (94%). Kiezers van GroenLinks, PvdA en de PvdD (allen 98%) geven het vaakst aan het (helemaal) eens te zijn.

Figuur 3.6 Wat vindt u, zou de Nederlandse overheid andere grote vervuilende Nederlandse bedrijven ook moeten dwingen om zich aan het klimaatakkoord van Parijs te houden?

Naar politieke voorkeur. Basis: n = 2.200

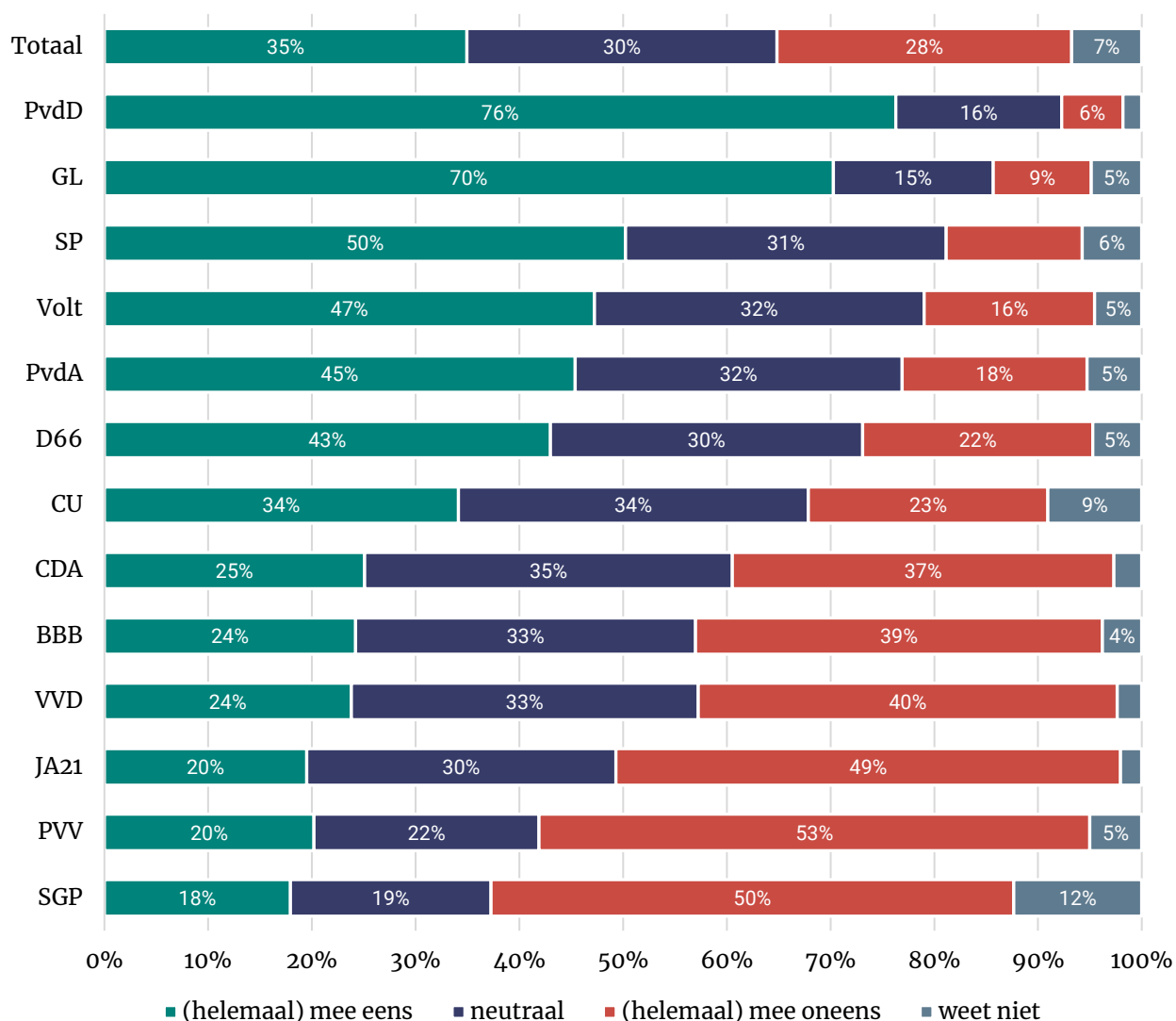
3.5 Nederlanders verdeeld over onmiddellijke stop op boren

Shell wil de komende 30 jaar op 750 nieuwe plekken in de wereld boren naar olie en gas. Nederlanders zijn verdeeld over dit plan. Een op de drie (35%) vindt dat Shell onmiddellijk zou moeten stoppen met boren op nieuwe plekken. Maar 28 procent van de Nederlanders is het (helemaal) oneens met een onmiddellijke stop op boren op nieuwe plekken. Een ongeveer gelijk aandeel (30%) staat er neutraal tegenover.

Kiezers van linkse partijen (PvdD, GL, SP) zijn enthousiaster over een boorstop dan kiezers van rechtse partijen (CDA, VVD, BBB, JA21, SGP, PVV). Kiezers van de PvdD (76%) en GroenLinks (70%) spreken hiervoor het vaakst hun steun uit. PVV-kiezers (53% oneens) hebben minder problemen met Shells voornemen om op nieuwe plekken te boren.

Figuur 3.7 Shell zou onmiddellijk moeten stoppen met boren naar olie en gas op nieuwe plekken

Naar politieke voorkeur. Basis: allen, n = 2.200

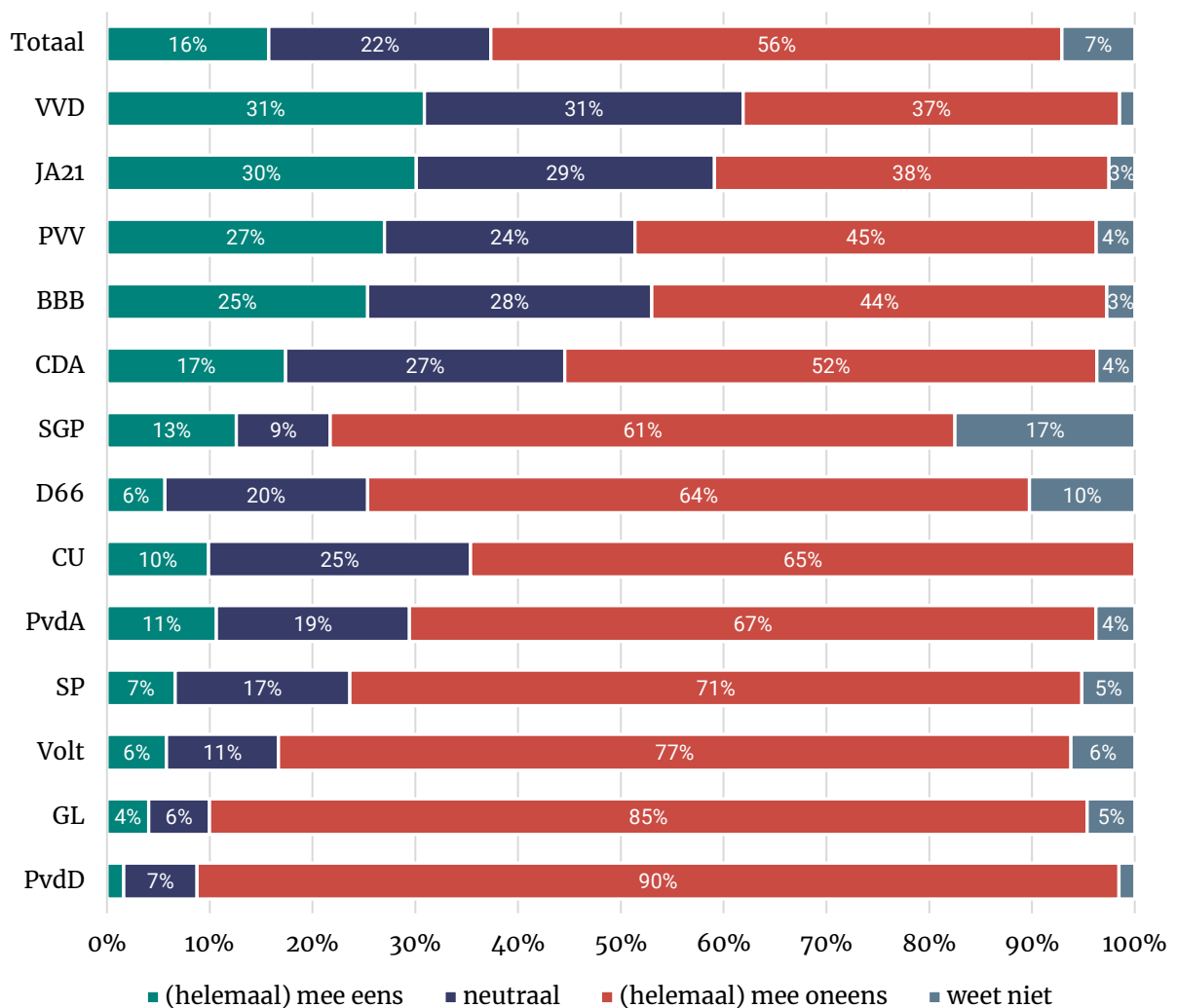
3.6 Boren op de Wadden wordt niet gewaardeerd

Een van de nieuwe plekken waar Shell naar gas wil boren is het Nederlandse Waddengebied. De Nederlander staat hier echter niet om te springen. Ruim de helft (56%) is het oneens met deze plannen. Shell kan bij bijna 1 op de 6 Nederlanders wel op steun rekenen.

De steun voor boren in het Nederlandse Waddengebied is het hoogst onder kiezers van de VVD (31%), JA21 (30%), PVV (27%) en BBB (25%). Kiezers van GroenLinks (5%) en de PvdD (2%) lopen er het minst warm voor.

Figuur 3.8 Het is een goed idee dat Shell in het Nederlandse Waddengebied wil boren

Basis: allen, n = 2.200

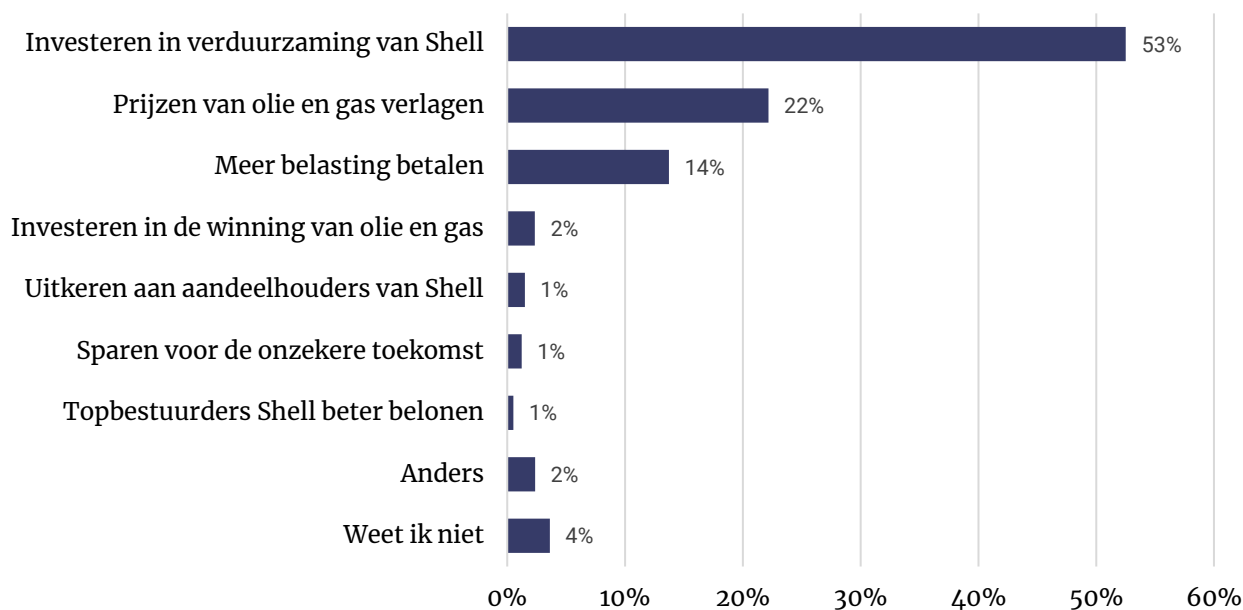

3.7 Helft Nederlanders: Shell zou winst moeten investeren in verduurzaming

In 2022 maakte Shell 18 miljard euro winst. De meeste Nederlanders (53%) vinden dat Shell deze winst zou moeten investeren in verduurzaming van het bedrijf. Een substantiële minderheid (22%) vindt dat de winst gebruikt zou moeten worden om de prijzen van olie en gas te verlagen. Anderen (14%) pleiten ervoor dat het bedrijf meer bijdraagt aan de staatskas.

Figuur 3.9 Wat zou Shell volgens u moeten doen met die winst? Kies het antwoord dat het meest overeenkomt met uw mening

Basis: allen, n = 2.200

4 Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 9 tot maandag 12 december. In totaal werkten 2.142 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek.

Het grootste deel van de steekproef (n=2.057) is afkomstig het I&O Research Panel, 148 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselecte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Het I&O Research Panel werkt met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2021). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

Contactgegevens

I&O Research Enschede

Zuiderval 70

Postbus 563

7500 AN Enschede

053 - 200 52 00

KVK-nummer 08198802

info@ioresearch.nl

www.ioresearch.nl

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55

1019 GM Amsterdam

020 - 308 48 00

info@ioresearch.nl

www.ioresearch.nl